

Кулінська Анжела

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Метою статті є визначення чинників, які впливають на забезпечення розвитку фінансової безпеки та дослідження взаємопов'язаності складових цієї складної за внутрішньою будовою та ієрархічною декомпозицією структури. В процесі дослідження проблеми функціонування складових фінансової безпеки використано: методи діалектики, системного та факторного аналізу, узагальнення результатів. На підставі проведеного дослідження визначено пріоритетні інтереси у фінансовій сфері, здійснено відстеження чинників, які викликають загрозу фінансовій складовій економічної безпеки, а також запропоновано заходи щодо їх попередження та подолання. Вперше сформовано механізм забезпечення розвитку фінансової складової економічної безпеки, який є системою організаційних й інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження та ліквідацію загроз фінансовій безпеці. Фінансова безпека національної економіки є складною системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру, а саме: бюджетна, боргова, валютна, інвестиційна і грошово-кредитна безпека, безпека банківської системи і фондового ринку. Тому стратегія розвитку фінансової безпеки має знаходити відображення в перерахованих сферах економіки країни.

Ключові слова: бюджетна, боргова, валютна, інвестиційна, грошово-кредитна, фондова безпека.

Кулинская Анжела

ПРОБЛЕМЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СОСТАВЛЯЮЩИХ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Целью статьи является определение факторов, которые влияют на обеспечение развития финансовой безопасности и исследование взаимосвязанности составляющих этой сложной по внутреннему строению и иерархической декомпозиции структуры. В процессе исследования проблемы функционирования составляющих

финансовой безопасности использовано: методы диалектики, системного и факторного анализа, обобщения результатов. На основании проведенного исследования определены приоритетные интересы в финансовой сфере, осуществлено отслеживание факторов, которые вызывают угрозу финансовой составляющей экономической безопасности, а также предложены мероприятия по их предупреждению или преодолению. Впервые сформирован механизм обеспечения развития финансовой составляющей экономической безопасности, который является системой организационных или институционно-правовых мероприятий влияния, направленных на своевременное выявление, предупреждение и ликвидацию угроз финансовой безопасности страны. Финансовая безопасность национальной экономики является сложной системой, которую формируют ряд подсистем, каждая из которых имеет собственную структуру, а именно: бюджетная, долговая, валютная, инвестиционная и денежно-кредитная безопасность, безопасность банковской системы и фондового рынка. Поэтому стратегия развития финансовой безопасности Украины должна находить отражение в перечисленных сферах экономики страны.

Ключевые слова: бюджетная, долговая, валютная, инвестиционная, денежно-кредитная, фондовая безопасность.

Kulinskaya Anzhela

PROBLEMS OF FUNCTIONING COMPONENTS OF THE FINANCIAL SECURITY IN SYSTEM OF THE ECONOMIC SECURITY

The purpose of this article is to determine the factors that affect the provision of financial security and research components of the complex interconnectedness of the internal structure and hierarchical decomposition structure. The study challenges the functioning of the components of financial security used: dialectic methods, systems and factor analysis, summarizing the results. On the basis of studies to determine the priority interests in the financial sphere, carried out monitoring of the factors that cause a threat to the financial component of economic security, as well as suggested activities to prevent and overcome. For the first time formed a mechanism to ensure the development of the financial component of economic security, which is a

system of organizational and institutional and legal measures of influence aimed at the timely detection, prevention and elimination of threats to financial security. The financial security of the national economy is a complex system, which is formed by a number of subsystems, each of which has its own structure, namely: budget, debt, currency, investment and monetary security, the security of the banking system and stock market. Therefore, the strategy of development of financial security of Ukraine should be reflected in these sectors of the economy.

Keywords: budget, debt, currency, investment, monetary, stock security.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань держави є забезпечення національної безпеки, у тому числі її економічного компонента. У структурі останнього, враховуючи переважаючу роль фінансів в економіці, особливо значимий сегмент займає фінансова безпека. Фінансова складова національної економічної безпеки відображає стан та готовність фінансової системи держави до своєчасного й надійного фінансового забезпечення потреб установ державної влади чи ринкових інститутів у розмірах, достатніх для підтримки потрібного рівня економічної безпеки. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей національного господарства, банкрутства суб'єктів господарювання й, зрештою, підриву системи життєзабезпечення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тому питання фінансової безпеки давно привертає увагу багатьох вчених-економістів. Так, З. В. Герасимчук [1, с. 73-84], С. В. Міщенко [2, с. 36-45], О. М. Судакова [3, с. 78-88], А. І. Сухоруков [4, с. 111-124], А. І. Шевцов [5, с. 80-85] та інші у своїх наукових роботах відображають різні аспекти функціонування фінансової безпеки держави. Також комплексно щодо розв'язання проблеми підійшли О. І. Барановський [6, с. 248-256], М. М. Єрмошенко [7, с. 302-313] та ряд інших вчених.

Зокрема, О. І. Барановський розробив принципи формування фінансової безпеки, визначив методологію оцінки рівня фінансової безпеки держави і запропонував механізм формування такої системи [6, с. 253]. З. В. Герасимчук, А. І. Шевцов та М. М. Єрмошенко

особливу увагу звернули на проблеми розвитку фінансової безпеки України. Основні напрями забезпечення стабільності фінансового сектору національної економіки визначені О. М. Судаковою та С. В. Міщенко.

Але деяким теоретико-методологічним аспектам розвитку фінансової безпеки держави все-таки приділено недостатньо уваги. Так, вимагає більш глибокого осмислення питання стосовно потенціалу забезпечення фінансової безпеки або її структурних ланок, формування оптимальної моделі управління фінансовою безпекою і розроблення показників безпечного фінансування суб'єктів господарювання, що й обумовлює актуальність даної проблеми.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Системно-функціональний підхід до дослідження функціонування фінансової безпеки потребує окреслення пріоритетних національних фінансових інтересів та реальних або потенційних загроз цим інтересам, а відтак, фінансовій безпеці України. Фінансові інтереси являють собою найскладнішу сукупність відносин між національними, закордонними і міжнародними господарюючими суб'єктами з приводу створення і використання грошових фондів з метою виробництва, розподілу, обміну та споживання валового внутрішнього продукту країни, спрямованих на розвиток народного господарства як цілісної та конкурентоспроможної системи, що задовольняє потреби населення і держави.

Тому пріоритетними національними інтересами у фінансовій сфері можна вважати: посилення взаємозв'язку фінансової політики України і основних напрямів соціально-економічного розвитку держави; забезпечення бюджетної дієздатності країни, монетарної і валютно-курсової стабільності; зміцнення банківської системи і збільшення національних заощаджень з одночасним підвищенням рівня монетизації та капіталізації української економіки; зміцнення національного інвестиційного потенціалу і підвищення активності вітчизняних підприємств; реформування фінансового ринку та забезпечення незалежності національної економіки від кон'юнктури міжнародних фінансових ринків; мінімізація впливу світових фінансових криз на фінансову систему України.

Створення ефективного механізму забезпечення фінансової складової економічної безпеки України передбачає також чітке

визначення джерел реальних та потенційних загроз у фінансовій сфері, а також наявних або необхідних ресурсів для їх нейтралізації. Формування дієвої системи фінансової безпеки країни передбачає з'ясування і систематизацію подій, настання або здійснення яких прямо чи опосередковано може становити загрозу фінансовій безпеці і фінансовому сектору національного господарства.

Формування цілей статті. Метою даної статті є визначення чинників, що впливають на забезпечення фінансової безпеки і дослідження взаємопов'язаності окремих складових цієї складної за внутрішньою будовою та ієрархічною декомпозицією структури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова складова безпеки в сучасних умовах повинна бути спрямована на оздоровлення фінансової системи України, а на її основі економіки господарства, збереження незалежності і недопущення захоплення національної економіки країни іноземним капіталом. Проблема забезпечення фінансової стабільності виходить за національні межі. Зростає рівень інтеграції і консолідації фінансових ринків, зростають масштаби мобільності капіталу і посилюється інтенсивність його обігу. Як стверджують фахівці, «у світі сформувалися грандіозні потоки «світових грошей», що не підпорядковуються ні національним урядам, ні будь-яким іншим інституціям. Вони не утворилися як вияв потреб виробництва, торгівлі і споживання. Головним їх джерелом є торгівля грішми» [3, с. 82].

Фінансова безпека національної економіки країни є складною системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру, а саме: бюджетна, боргова, фінансова безпека банківської системи, валютна, грошово-кредитна, інвестиційна і фінансова безпека фондового ринку. Тому концепція й стратегія розвитку фінансової безпеки країни повинні знаходити відображення в бюджетній, борговій, банківській, валютній, грошово-кредитній, фондовій і інвестиційній політиці.

Таблиця 1

Система забезпечення фінансової безпеки
України

Складові безпеки	Функціонування складових та їх вплив на забезпечення фінансової безпеки
1	2
Бюджетна безпека	Під бюджетною безпекою слід розуміти стан платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів та витатків державного і місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів. Бюджетна безпека визначається розміром державного бюджету, перерозподілом ВВП, розміром бюджетного дефіциту.

1	2
	<p>масштабами бюджетного фінансування, виконанням державного бюджету [7, с. 99]. Тому розбалансування державного бюджету в результаті розриву між законодавчо встановленими державними зобов'язаннями й наявними фінансовими ресурсами викликає загрозу елементам фінансової безпеки. Наслідком такого розбалансування є бюджетні суперечності і відсутність достовірного прогнозування макроекономічних показників, на основі яких розраховується державний бюджет України. На сьогодні залишаються ще незбалансованими доходи та видатки органів місцевого самоврядування. Необхідно найшвидше перевести значну частину місцевих бюджетів на самофінансування та ліквідувати штучну дотаційність. Треба почати зі зміни ставлення до місцевих податкових важелів і не розглядати їх як другорядні в оподаткуванні, а підняти їх роль у формуванні місцевої влади.</p>
Боргова безпека	<p>Боргова безпека держави – рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування і ефективності використання внутрішніх та зовнішніх запозичень, достатній для вирішення соціально-економічних потреб країни [5, с. 82]. Відповідний рівень боргової безпеки України дає змогу зберегти стійкість фінансової системи до внутрішніх або зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати без загрози втрати суверенітету, підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу.</p> <p>Загроза неадекватній структурі державного боргу країни і незалежній політиці в сфері державних запозичень в цілому має тенденцію до зниження, однак її не можна ігнорувати. Оскільки можливості зменшення боргового навантаження на економіку країни через реструктуризацію не безмежні, державна політика поступово повинна переходити від переоформлення платежів до стратегічного управління державним боргом.</p>
Банківська безпека	<p>Фінансову безпеку банківської системи потрібно розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору наслідків її фінансової діяльності для країни в цілому або контрагентів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення реальних або потенційних загроз фінансовому стану банківської системи країни, НБУ або банківським установам. В цілому суть банківської безпеки полягає у забезпеченні раціонального використання ресурсного потенціалу, створенні сприятливих передумов для реалізації інтересів банківських установ, попередженні внутрішніх чи зовнішніх загроз банківській системі і створенні умов її стабільного розвитку [4, с. 119].</p>
Валютна безпека	<p>Валютна безпека означає, по-перше, ступінь забезпеченості держави валютними цінностями, достатніми для формування і підтримки позитивного сальдо платіжного балансу, накопичення необхідного обсягу валютних (золотовалютних) резервів країни, підтримання стабільності національної грошової одиниці або виконання зобов'язань міжнародних договорів; по-друге, стан курсоутворення, який захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках та створює умови для розвитку вітчизняного експорту, масштабного припливу в країну іноземних інвестицій або глобальної інтеграції України у світову економічну систему [2, с. 44].</p>
Грошово-кредитна безпека	<p>Грошово-кредитна безпека – це такий стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю національної грошової одиниці, доступністю ресурсів або таким рівнем інфляції, який забезпечує економічне зростання або підвищення реальних доходів населення. При цьому величина позичкового процента має бути достатньою для насичення транзакційного попиту на гроші і переходу до політики «довгих грошей», а розмір грошової маси має бути достатнім для обслуговування господарських оборотів [1, с. 81].</p>
Інвестиційна безпека	<p>Інвестиційна безпека припускає досягнення інвестиційного рівня, який дає змогу задовольняти потреби національної економіки країни у капітальних вкладеннях із урахуванням ефективного використання або повернення інвестиційних ресурсів, оптимального рівня співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну або вітчизняних за кордон та підтримання позитивного національного платіжного балансу. Водночас, з точки зору забезпечення фінансової безпеки, формування системи інвестиційної безпеки в Україні потрібно здійснювати з урахуванням дотримання виваженої бюджетної, боргової, банківської, валютної або грошово-кредитної політики [4, с. 118].</p>
Фінансова безпека фондового ринку	<p>Складною є ситуація на фондовому ринку України. Ефективність державного регулювання на фондовому ринку є досить низькою, про що свідчать незначні обсяги фондового ринку, а також суттєві деформації корпоративних відносин в країні, що відчувається у переділах власності або корпоративних конфліктах.</p> <p>Фінансова безпека фондового ринку – це оптимальний обсяг його капіталізації, що здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, посередників (брокерів), реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів і держави в цілому. Оцінюючи безпеку фондового ринку країни, треба вести мову про безпеку ринку державних цінних паперів та ринку корпоративних цінних паперів [2, с. 37].</p>

Тому фінансова стабільність повинна базуватися на ефективному механізмі забезпечення фінансової складової економічної безпеки, що є системою організаційних і інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне попередження і ліквідацію загроз фінансовій безпеці.

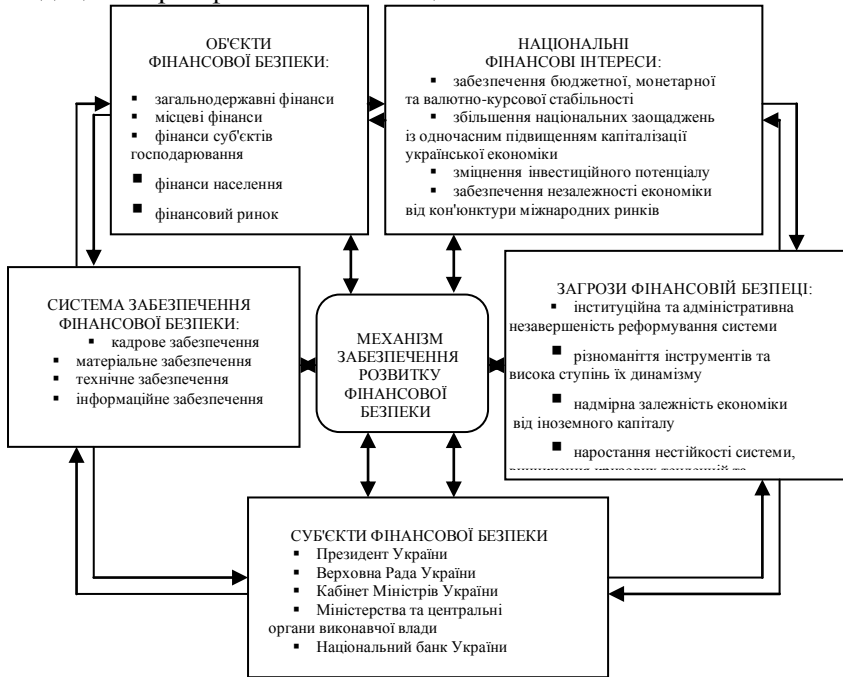

Рис. 1. Механізм забезпечення розвитку фінансової безпеки

Механізм її забезпечення має реалізовуватися на основі розроблення наукової моделі, проведення раціональної фінансової політики, визначення об'єктів та потрібних інститутів забезпечення фінансової безпеки, конкретизації фінансових інтересів і систематизації загроз, застосування способів і методів забезпечення безпеки фінансового сектору економіки.

Висновки із зазначених проблем та перспективи подальших досліджень. Динаміка фінансових процесів в Україні та світі зумовлює потребу формування ефективної системи захисту національних інтересів та забезпечення економічної, зокрема

фінансової, безпеки національного господарства країни. Однак зважаючи на те, що фінансова безпека не є статичною (на систему безпеки впливає конкретна ситуація, що складається на певному етапі економічного розвитку), то механізм забезпечення безпеки країни має включати ще такі структурні елементи: моніторинг економіки з метою виявлення і прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки країни; розрахунок гранично допустимих значень економічних показників, перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність або фінансову кризу; діяльність держави щодо виявлення та попередження загроз фінансовій складовій економічної безпеки.

Література

1. Герасимчук З. В. Роль фінансової безпеки у реалізації цілей сталого розвитку регіону / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович // Економічна теорія. – 2011. – № 2. – С. 73-84.

2. Міщенко С. В. Критерії і показники оцінки стабільності функціонування фінансового сектору / С. В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2012. – № 6. – С. 36-45.

3. Судакова О. М. Фінансова складова економічної безпеки підприємства / О. М. Судакова // Схід. – 2013. – № 4. – С. 78-88.

4. Сухоруков А. І. Сучасні проблеми фінансової безпеки країни: монографія / А. І. Сухоруков, С. Т. Пиріжкова. – К.: НІПМБ, 2010. – 340 с.

5. Шевцов А. І. Актуальні проблеми економіки України в контексті світової фінансової кризи / А. І. Шевцов, Г. І. Мерніков // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1. – С. 80-85.

6. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія / О. І. Барановський. – К.: Фенікс, 2012. – 338 с.

7. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: навч. посіб. / М. М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2013. – 399 с.

1. Gerasymchuk Z. V. Rol` finansovoyi bezpeky` u realizaciyi cilej stalogo rozvy`tku regionu / Z. V. Gerasymchuk, I. M. Vahovych // Ekonomichna teoriya. – 2011. – # 2. – S. 73-84.

2. Mishhenko S. V. Kry`teriyi i pokazny`ky` ocinky` stabil`nosti funkcionuvannya finansovogo sektoru / S. V. Mishhenko // Visnyk NBU.

– 2012. – # 6. – С. 36-45.

3. Sudakova O. M. Finansova skladova ekonomichnoyi bezpeky` pidpry`yemstva / O. M. Sudakova // Sxid. – 2013. – # 4. – С. 78-88.

4. Suxorukov A. I. Suchasni problemy` finansovoyi bezpeky` krayiny`: monografiya / A. I. Suxorukov, S. T. Py`rizhkova. – K.: NIPMB, 2010. – 340 s.

5. Shevczov A. I. Aktual`ni problemy` ekonomiky` Ukrayiny` v konteksti svitovoyi finansovoyi kry`zy` / A. I. Shevczov, G. I. Mernikov // Strategichni priory`tety`. – 2013. – # 1. – С. 80-85.

6. Baranovs`ky`j O. I. Finansova bezpeka: monografiya / O. I. Baranovs`ky`j. – K.: Feniks, 2012. – 338 s.

7. Yermoshenko M. M. Finansova bezpeka derzhavy`: nacional`ni interesy`, real`ni zagrozy`, strategiya zabezpechennya: navch. posib. / M. M. Yermoshenko. – K.: KNTEU, 2013. – 399 s.

*Рецензент: Фролова Л.В., д.е.н., професор, перший проректор
Донецького національного університету економіки і торгівлі ім.
Михайло Туган-Барановського (м. Кривий Ріг)*

18.09.2015

УДК 330.322.3: 334.716

Лінькова Олена

РОЛЬ СИНЕРГІЇ В МЕНЕДЖМЕНТІ

В роботі проведено аналіз існуючих дефініцій поняття синергетика, на основі яких зазначено напрямок, який потребує поглибленого вивчення, щодо методологічного забезпечення синергетичного менеджменту в роботі промислових підприємств. Для розвитку вітчизняних промислових підприємств за сучасних умов в статті досліджено процес синергетичного менеджменту. Класифіковано основні підходи до використання поняття синергетика в менеджменті: використання синергетичних ефектів; дослідження синергетичних ідей при аналізі структурно-функціональних складових взаємодії різних ієрархічних рівнів підприємства; синергетика, як світоглядна концепція. Проаналізовано завдання промислових підприємств та систематизовано актуальні проблеми менеджменту. На